

HÓKÁROK VIZSGÁLATA A DUNA-TISZA KÖZI FENYVESEK BEN

Dózsa József

1969 februárjában és decemberében olyan hótörés és hónyomás sújtotta a Duna-Tisza közén álló fenyveseket, amelyhez hasonlóra idős erdészek sem emlékeznek. A hótörést február 5—6—7-én és december 7—8—9-én nagy havazás előzte meg. Ez idő alatt mindkét esetben mintegy 40 cm hó hullott le. A hótörés a nagy havazások után 2—3 nap elteltével zajlott le. Még nagyobb távolságból is jól hallatszott a fák recsegése. A hóesés napjain a déli órákban a hőmérséklet 0°C fölé volt. A fenyők túln a hó először olvadásnak indult, majd a hőmérséklet csökkenésével megfagyott. Ezáltal a fenyők tűit és kisebb ágait a ráfagyó víz összetapasztotta, nagyobb területet alkotott a következő hó számára. Hasonló módon kezdődött 1963-ban az őrségi és göcseji fenyvesekben a hótörés (BARABITS 1963, PAPP 1963) azzal a különbséggel, hogy ott az esővel kezdődő csapadék fokozatosan ment át havazásba, havasesőn keresztül.

1. ábra: Hónyomás

2. ábra: Hótörés

A fiatal fák ágai földig hajlottak a hó súlya alatt. Egyes fákat teljesen lenyomott a hó. Különösen a feketefenyőnél volt a hónyomás nagy, helyenként egész facsoportok feküdtek a földön. A rudaskorú erdeifenyvesek némelyikében egész „nyiladékot” képeztek a hótörött fák, mintha egy-egy tank vonult volna az állományon keresztül.

A középkorú erdeifenyő és feketefenyő állományokban inkább egyedi és csak kevés helyen volt csoportos hótörés.

Míg a rudaskorú állományokban a fák általában derékban vagy 40—50 centiméterre a talaj felett törtek el, addig a középkorú állományokban a fák általában a korona alatt törtek el.

Figyelmet érdemel az, hogy az erdeifenyvesben szinte kivétel nélkül a „picea” típusú (kúpos koronájú) egyedek szenvedtek hótörést, míg a mellettük álló „pinea” típusú (ernyős koronájú) egyedek épségben maradtak.

Ennek a hótörésnek eredményeként Ásotthalmán 1971-ben 10 000 m³-t kellett rendkívüli kitermelés alá vonni. (Rendkívüli favágási terv adatai alapján). A hótörés több erdőrészletben olyan súlyos volt, hogy az erdészet kénytelen volt az egész erdőrészlet állományának letermelését elrendelni. Különösen nagy kárt jelentett az, hogy a letermelésre került állományok döntő többsége rudas és középkorú volt. Ezek az állományok csak ezután adták volna növekedésük legnagyobb és legértékesebb részét.

1969 tavaszán közvetlenül a hó elolvadása után mi is számba vettük, hogy a kísérleti parcelláinkban, ahol különböző módon és eréllyel végeztük el a fenyőfiatalosok első tisztítását, milyen károkat okozott a hó.

Valamennyi parcellánkat soronként végigjártuk és leszámoltuk a törött, illetve nyomott törzseket. Ugyanezt a számlálást megismételtük 1969. szeptember végén.

A hótörött és -nyomott törzsek ha-onkénti száma a különböző parcellákban

Kísérleti terület	Parcella sz.	Fafaj	A tisztítás jellege	Felvétel ideje,		Áll. kora	Bele-nyúl. erély		Nyomott törzsek		Törött törzsek		Összes sérült törzs	
				év,	hó		év	%	%	db	%	db	%	db
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	
Ásotthalmom 81/b	I. I.	Ef	Kontroll	1969. III. IX.	12		120 130	30 21	0,3 0,2	18	0,2	48 39	0,5 0,4	
	II. II.	Ef	Kombinált	1969. III. IX.	12	54	90 100	166 43	4,0 1,0	40	1,0	206 83	5,0 2,0	
	III. III.	Ef	Hagyományos	1969. III. IX.	12	50	90 100	198 76	5,0 2,0	28	0,7	226 104	5,7 2,7	
Ásotthalmom 93/i	I. I.	Ff	Kontroll	1969. III. IX.	12		100 110	642 489	7,4 6,1	20	0,3	662 509	7,7 6,4	
	II. II.	Ff	Hagyományos	1969. III. IX.	12	48	80 90	898 218	20,4 5,0	32	0,8	930 250	21,2 5,8	
	III. III.	Ff	Kombinált	1969. III. IX.	12	44	80 90	912 205	21,2 5,0	16	0,4	928 219	21,6 5,4	
Ásotthalmom 57/g	I. I.	Ef	Sematikus	1969. III. IX.	12	33	70 80	168 37	2,7 0,8	22	0,4	190 59	3,1 1,0	
	II. II.	Ff	Sematikus	1969. III. IX.	12	33	70 80	124 52	2,0 0,9	6	0,1	130 58	2,1 1,0	

Sematikus: minden 3. sor kivágva.

Kombinált: minden 3. sor kivágva, a visszamaradó sorokban szelektálás

Szembe tűnt, hogy a hónyomást szenvedett törzsek nagy többsége minden külső beavatkozás nélkül „felállt” és elfoglalta eredeti helyét az állományban.

A táblázat adatait értékelve azt állapíthatjuk meg, hogy a hókárosítás az erdefenyvesben volt a legkisebb. A feketefenyvesben a nyomott törzsek száma esetenként a 20%-ot is meghaladta. Ez elsősorban a feketefenyő merevebb ágainak és nagyobb lombozatának tudható be.

Ez azért is figyelmet érdemel, mivel a Duna-Tisza közén egyre több feketefenyvest létesítenek az erdefenyőnek is megfelelő termőhelyen. Ugyanekkor a feketefenyvesekben lezajlott hókárosításokról ezideig nem voltak adataink.

Figyelemre méltó az, hogy a kontrollparcellákban volt a legkisebb hókár. Ebből semmiképpen nem szabad azt a következtetést levonnunk, hogy a fiatalosokat nem kell tisztítani. A jelenleg 20–30 éves állományok felnyurgult és nagy hókárosodást szenvedett egyedei óva intenek bennünket ettől. Megállapítottuk, hogy fiatalos hónyomással károsított egyedei egyetlen vegetációs idő-

szak alatt nagy többségükben helyreálltak. A rudas és középkorú állományokban ezzel egyáltalán nem lehet számolni.

Az Ásotthalom 57/g erdőrésztlet erdei és feketefenyvesében a sematikus tisztítást úgy végeztük el, hogy csak minden 3. sor válogatás nélküli eltávolítására szorítkoztunk. A visszamaradó soron belül szelektáló vágást nem végeztünk. A táblázat adatai bizonyítják, hogy sikerült ily módon még a feketefenyvesben is a hókárosítást a minimálisra csökkenteni. Megállapítható volt az, hogy a hó éppen a kivágott sorok következtében nem tudott sátort képezni az állomány tetején. Ezek a szabad folyosók megszakították az állomány záródását, és a hó nagy része a fák lehajló ágairól lecsúszva itt gyűlt össze. A fákra rakódott és fennmaradt hó súlya természetesen itt is jelentős volt, de a soron belül sűrűn egymás mellett álló fák támogatták egymást.

3. ábra: A kontroll parcellában (jobbról) vékonyabb a hóréteg

4. ábra: A tisztított parcellában a hó a kivágott sorok helyén gyűlt össze

Mindezekből azt a hasznos következtetést vontuk le, hogy eben a korban sűrű állás és nagy koronazáródás esetén káros az állományba egyszerre ilyen eréllyel belenyúlni. Helyesebbnek látszik, ha a tisztítást két belenyúlással végezzük el. Az első tisztításkor kivágunk minden 3. sort. Ez 33%-os belenyúlást jelent, amely még mindig jóval több a gyakorlat által eddig alkalmazott belenyúlási eréllynél.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy a Duna-Tisza közti fenyvesek növekvő területe megköveteli, hogy olyan állománynevelési eljárást dolgozzunk ki, amely mérsékli a hó károsító hatását.

Kísérleti parcelláinkban végzett felvételezéseink azt bizonyítják, hogy a hókárok legeredményesebben úgy csökkenthetők, ha a tisztítást két belenyúlással hajtjuk végre. Az első belenyúláskor csak minden 3. sort távolítjuk el, a szelektáló vágás pedig későbbre, az állomány fainak megerősödése utánra marad. Lényeges szempont az is, hogy ily módon több hó jut az állomány talajára, amely jelentősen emelheti a talaj víztartalmát.

Дожа Й.: ИЗУЧЕНИЕ ВРЕДА ПРИЧИНЯЕМОЕ СНЕГОМ В ХВОЙНЫХ НАСАЖДЕНИЯХ НАХОДЯЩИХСЯ МЕЖДУ ДУНАЕМ И ТИСОЙ

Результаты, полученные с опытных участков, подтверждают, что вред причиняемый снегом успешно можно снизить, если прочистки проводить в два приема. При первом приеме удаляем только каждый третий ряд, а селекционную рубку проводим позднее, после укрепления деревьев насаждения. Существенно при этом и то, что под полог насаждений попадает больше снега, который увеличивает содержание воды в почве.

Dózsa, J.: INVESTIGATIONS ON THE SNOWBREAK DAMAGES IN THE CONIFEROUS PLANTATIONS IN THE DUNA-TISZA MID-REGION.

Investigations on experimental plots show that snowbreak damages could be controlled the most effectively, when clearing is carried out two times. At the first occasion every third line has to be removed only, and selective clearing must be postponed until the trees of the stand become strong enough. It is very essential that by this way the soil gets more snow and thus its water supply increases.